

9. Гальчинський А. Політична неоекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань. – К. : Либідь, 2013. – 472 с.

10. Lewis W. A. The Theory of Economic Growth. Irwin, Homewood, IL, 1955.

Шебеко Ю.В.

Аспірантка,

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

КАТЕГОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Економічна ефективність – складне та багатоаспектне поняття, яке широко використовується в системі категорій економічної науки у дослідженнях на мікро- та макроекономічному рівні. Незважаючи на це, досі не сформувалося єдиного, універсального підходу до його визначення, який би міг задовольнити потреби дослідників одночасно у теоретичній і практичній площині, а також у вивченні як ефективності окремих господарств, так і економічної системи загалом.

Категорія ефективності досить часто зустрічається в контексті аналізу економіки окремих підприємств, результатів їх виробництва. За всієї визначеності та ясності розуміння ефективності в цьому випадку, такий підхід є надто спрощеним для аналізу ефективності економіки як цілісної системи загалом. Тому нагальною залишається проблема узагальнення та систематизації підходів до визначення поняття економічної ефективності для використання у дослідженнях на мікро- та макро- рівні.

Класики політичної економії вживали цей термін у значенні результативності і використовували його для оцінки тих чи тих урядових чи приватних заходів залежно від того, сприяли ті пожвавленню економічного життя чи ні. Д. Рікардо вперше використав термін «ефективність» не в значенні результативність, а як відношення результату до певного виду витрат. Саме з цього часу поняття «ефективність» набуває статусу економічної категорії [1]. На першому етапі поняття ефективності і результативності ототожнювалися.

Сьогодні також активно використовується підхід, який визначає ефективність з точки зору оптимального використання рідкісних ресурсів для досягнення максимально можливого результату. На першому плані знаходиться основна проблема економічної науки – за-

доволення безмежних потреб при наявності обмежених ресурсів. Крайнім варіантом ефективності в даному випадку буде задоволення всіх потреб водночас із збереженням всіх ресурсів.

Х. Лібенстайн, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі оцінюють ефективність як зовнішнє поняття. Американський економіст Х. Лібенстайн ввів *X*-ефективність в економіці – концепцію ефективності функціонування підприємства. Функціонування підприємства вважають *X*-ефективним, якщо воно виробляє (реалізує) за наявних ресурсів і найкращою з доступних технологій максимально можливий обсяг продукції [2]. Також, і в трактуванні П. Семуельсона та В. Нордгауза, «ефективність означає відсутність втрат, тобто економічні ресурси використовуються настільки ефективно, наскільки це можливо, щоб задовольнити потреби і бажання людей» [3, с. 58]. Дещо спростили даний підхід А. Виварец і Л. Дістергефт, стверджуючи, що в найзагальнішому сенсі ефективність будь-якого процесу, будь-якого виду діяльності характеризує ступінь досягнення поставленої мети [4].

Отже, в економічній науці сформувалося кілька основних напрямів у визначення категорії економічна ефективність. Узагальнюючи, можна виділити кілька напрямів. Отже, загалом ефективність визначається як:

- відношення між витраченими ресурсами та обсягом виробленого продукту;
- здатність виробляти певні обсяги продукту за наявних обмежених ресурсів;
- виробництво максимального обсягу продукту за мінімальних витрат ресурсів;
- отримання максимуму результату від обмежених ресурсів;
- відношення цінності результату до цінності витрат.

Проте, коли мова йде про ефективність функціонування економіки в цілому, постає проблема обрання критерію її оцінки. Якщо говорити про визначення результативності або порівняння отриманого результату з задіяними ресурсами, то в масштабах макроекономіки такі вхідні параметри доволі приблизні, а розрахований таким чином показник не буде відображати всієї багатогранності суперечностей у суспільстві. Виникають складності і з вимірюванням ефективності за критерієм досягнення цілей. Спектр цілей суспільства та економічної системи, сукупність основоположних суперечностей,

які виникають між ними, не дає змоги використовувати такий підхід до оцінки економічної ефективності.

У наш час найкомплекснішим і найзагальнішим підходом до питання визначення поняття ефективність є погляд В. Парето. За цим підходом, «економічна ефективність» означає такий стан справ, за якого неможливо здійснити заміни, яка б краще задовольняла бажання однієї людини, не завдаючи при цьому збитку та шкоди бажанням іншої [5]. Такий підхід поєднує в собі окремі елементи та характеристики поняття економічної ефективності. Основною його рисою, що дає змогу застосовувати його для універсального аналізу, – є врахування не тільки ринкової ефективності, а й ефективності суспільної. А отже, враховане діалектичне підґрунтя функціонування суспільної системи, що робить це визначення універсальним.

Список використаних джерел

1. *Гончарук А.Г.* Эффективность экономики Украины: анализ и прогнозирование: [монография] / Анатолий Григорьевич Гончарук. – Одесса: Астропринт, 2005. – 332 с.
2. *Leibenstein H.* Allocative Efficiency and X-Efficiency // *The American Economic Review*, 56 (1966). – PP. 392–415.
3. *Самуельсон Пол А., Нордгауз Вільям Д.* Мікроекономіка/пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 676 с. – С. 58.
4. *Выварец А.Д.* Эффективность производства: теория, методология и методика оценки / А.Д. Выварец, Л.В. Дистергефт // *Экономическая эффективность: теория, методология, практика* : сб. научн. стат. – Екатеринбург : Изд-во "УГТУ", 2000. – С. 323.
5. *Парето В.* Трансформация демократии [Текст] / пер. с итал. М. Юсим. — М.: Изд. дом «Территория будущего», 2011. – 208 с.

Радіонова А. С.

Аспірантка,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ СПІЛЬНОГО СПОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ

Динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) призводить до їх поширення практично у всіх сферах людсь-